

Ölüm Cezası ve Terör

Ulusların büyük çoğunluğu, kamu adına adam öldürmeyi, sevimsiz çağrışımlar yaratan bir uygulama olarak tarihe gömdüler. Türkiye dışında, Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin hiçbirinde barış koşullarında ölüm cezası yoktur.

GÜNEY DİNÇ *Hukukçu*

Ölüm cezası, çağlar boyu üzerinde çok konuşulup tartışılmış bir konu. Amacı, yöntemi ve sonucu, insanı yok etme eyleminde bütünleşiyor. Kendilerine yetki verilen bazı insanlar, suç işleyen bir başka kişiyi kamu adına öldürmeyi kararlaştırıp bu yargıyı uygulamaya koyuyorlar.

İlkel bir yaptırım

Öldürülen kişi için yokluk mutlaktır. Onun yeniden yaşama dönmesi beklenemeyeceğine göre, insanı yok etmek, bir ceza olabilir mi? İnsan varlığını sona erdirmenin toplumsal yararından söz edenler, "kişisel ölç", giderek "toplumsal ölç" ve "caydırıcılık" gerekçelerine yaslanıyorlar. Çeşitli dönemlerde yapılan bilimsel araştırmalar, ölüm cezası uygulamasının suçları azaltmadığı gibi, kaldırılmasının da, bu yaptırma bağlanan eylemleri çoğaltmadığını ortaya koymuştur. Buna karşılık, nerede ölüm cezası varsa, orada devlet terörünün boy atması kaçınılmazdır. İnsanların esenliğini amaçlayan çağdaş toplum, ilkelliği ve şiddeti kurumsallaştıramaz. Şiddeti şiddetle yenmenin kural olduğu yerde, toplumsal uzlaşma sağlanamaz.

Ulusların büyük çoğunluğu, kamu adına adam öldürmeyi, sevimsiz çağrışımlar yaratan bir uygulama olarak tarihe gömdüler. Türkiye dışında, Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin hiçbirinde, barış koşullarında ölüm cezası yoktur. Yalnız hukukçular değil, bilim insanları, sanatçılar,

politikacılar, ölüm cezasının yararsız ve insan varlığının saygınlığıyla bağdaşmayan ilkel bir yaptırım olduğu düşüncesinde birleşiyorlar. Sayıları azalmakla birlikte bugün bazı ülkelerde ölüm cezası uygulanıyorsa, bunun tek bir nedeni var: Binlerce yıl öncesinden gelen ilkel alışkanlığı sürdürmek. Öyle bir alışkanlık ki, cezalandırmadan beklenen çok yönlü amaçlardan hiç birini içermediği gibi, toplumun güçsüzlüğünü ve seçeneksizliğini haykırıyor. Bazı ağır suçlar karşısında çözüm üretmemenin yılgınlığına kapılan siyasal yetke, suçluyu yok ederek sorumluluktan sıyrılmaya çalışıyor. Hem de suçlu bellediği kişinin yöntemleriyle!..

Kısa bir süre önce hükümet adına yapılan açıklamalardan, TBMM'de bekleyen kesinleşmiş ölüm cezalarının teröre karşı yeni bir yöntem olarak kullanılacağını öğrendik? Cumhurbaşkanı Tö'n önerisiyle gündeme gelen çözüm çok sert tepkilerle karşılandı. Eleştiriler bir işe yarayacak mı? "Bir bizden, bir sizden" mantığından kaynaklanan bu yaklaşım ancak ilkçağ toplumlarında geçerli olabilirdi. **İktidarın duyarsız ve kamuoyunu umursamayan tutumunu nedeniyle, üzerinde yazarken bile insanın kanını donduran girişimin nerelere kadar uzanacağını kestiremiyoruz. Düşünce üretmek yerine tepeden gelen buyruklara boyun eğme alışkanlığındaki ANAP çoğunluğu, şimdiden ilginç hesaplara girdi: Belli ölçütler saptanması koşuluyla öneriye yatkın görünüyorlar.** Sorumluluk yerindeki bir milletvekili "287 idam

OLAYLAR VE GÖRÜŞLER

kararı arasından hangisini idam edeceğimi nasıl seçeyim? **Bana 'Uç beş kişiyi idam et' diyemezler.** Belli bir şablon verirler. O da uygulanır" diyor(1).

Ölüm cezasından yana olmak, insanları böylesine tutarsızlıklar içine düşürüyor. Elde üç beş hükümlü olsaydı, bu tür sorunlarla karşılaşmayacaklar, ustalarından gördükleri gibi "sallandırılım gitsin" diyeceklerdi. Adaylar üç yüze yaklaşınca, siyasal uzlaşma görüntüsü altında, sorumluluğu üzerine yıkacakları "tek seçici"ye gereksinim duyuyorlar.

Hepimiz biliyoruz ki, 8-10 yıldır buruk bir beklentiyle cezaevlerinde yaşayanlar, güncel terörün sorumluları değildir. İnsanlar, oldukları yerde durmuyorlar. Geçen zaman onları, suç işledikleri günlerin çok ötesine götürmüştür. Yıllar önce, yaşam umuduyla pençeleşen bir idamlıkla aynı koşu yatmışım. Transistorlu radyosunu yanından hiç ayırmazdı. Geceleri bile radyoyla yatar, ana ve ara haber bültenlerinin tümünü dinlerdi. Haber vakti yaklaşınca yalnız kalacağı bir köşeye çekilir, ilk sinyalle birlikte alnında soğuk ter boncukları oluşurdu. Haberleri dinlerken uzakta da olsanız, için için kasılıp titrediğini görürdünüz. Haberler bitince rahat bir soluk alır, terini silip kalabalığa karışırdı. _____

Hukuksal bir yöntem değil

İdamlık, bir söyleşimimizde şöyle demişti: "Cezam kesildikten sonra ilk üç yıl geceleri hiç uyuymadım. Ne zaman alıp götürecekler diye, hep sesleri dinledim. Şimdi gazete okurken bakıyorum, adamın biri karısını, kaynanasını doğrayvermiş. Bir başka gün bankayı soyanlar, iki polisi vurmuşlar. Kodamanlardan birisi kalkar da 'cinayetler çoğaldı, ele güne karşı biz de bir kaçını sallandırılım' derse, ilk asılacakların başında geliyorum. Her seçimde ölüme yüz yüze kalıyorum. Hükümetler, koalisyonlar kuruluyor, Meclis'te komisyonlar değişiyor, tir tir titriyo-

rum. Yeni bir adalet bakanı göreve başlasa yine uykularım kaçıyor. Bunca insandan birisi beklediği çekmeceye tozlu dosyayı çekip alsa, sonumun ne olacağını biliyorum." İdamlık'ın yaşaması için sanki yaşamın olduğu yerde durması, zamanın hiç geçmemesi gerekiyordu (2).

Gereksiz yere gündemi bulandıranlar, yakınlarıyla birlikte binlerce insana yaptıkları işkencenin korkunçluğunu duyumsamak zorundadır. Ölüm cezası kesinleşmiş olsa bile, başkasının suçu nedeniyle kimsenin yaşamına son verilemez. Hükümlü, kendinden sorumludur. Onlar belli belirsiz bir yaşam umuduyla bugünlere geldiler. Koskoca devlet aygıtı başa çıkamazken, cezaevlerinde elleri kolları bağlı bekleyen insanlar, umutlarını sürdürürebilmek için terör odaklarını nasıl etkileyecekler? Bu çözüm onlardan beklenemez. Yeni kavgalar, yeni düşmanlıklar üretmenin anlamı yoktur.

Ölüm cezası, hukuksal bir yöntem değil. Ülkemizde nice insan darağacında can verdi. Siyasal önderlerin asılmakla yok edilemedikleri görüldü. Zamanın akışı içinde unutulup gidecek kimi politikacıların idamlarla nasıl yüceltildiği izlendi. Olağan suçlar durulup azalmaksızın kendi yörüngesindeki gelişimini sürdürdü. Yaklaşık yedi yıldır ölüm cezalarının uygulanmaması olumlu bir gelişmeydi. Bu süre içinde sorun temelden çözülmeli, ölüm cezası yasalardan çıkarılmaydı. İdamlar, korku toplumlarının belirgin özelliğidir. Faşizmin kuramı ve ideolojisi yoktur. Nereden, nasıl uç vereceği önceden kestirilemez. Yöntemi, insanları sindirmek, korkuyu egemen kılmaktır. "Rehine" gözüyle bakılan insanların yaşamlarını pazarlık konusu yapmak, bir yerde "yetki devri" anlamına gelmeyecek mi?.. Politikacıların bu tür garip uzlaşma arayışlarına girmeden önce, açtıkları yolun nerelere kadar uzanabileceğini düşünmeleri gerekir.

(1) Cumhuriyet, 15.10.1990

(2) Güney Dinç, Pençeli Adalet, 1988,